

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/73/2003

OPINIE O NIEKTÓRYCH PROPOZYCJACH NAPRAWY FINANSÓW PAŃSTWA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Spośród propozycji zmian w systemie podatków i opłat, wysuwanych w ciągu kilku ostatnich miesięcy przez przedstawicieli rządu, za **najbardziej uciążliwe** dla społeczeństwa niemal dwie piąte ogółu dorosłych Polaków (39%) uznało likwidację większości ulg podatkowych.
- Do najbardziej dotkliwych należałyby też, w opinii ankietowanych, takie posunięcia, jak: zaniechanie waloryzacji emerytur i płac w gospodarce uspołecznionej (32%) oraz zlikwidowanie wspólnego opodatkowania małżeństw (28%).
- Najmniej osób za najbardziej uciążliwe uznało wprowadzenie opłat za egzaminy i dyplomy na studiach (14%), a także zryczałtowanego podatku dla rolników (15%) oraz likwidację możliwości odpisywania kosztów uzyskania dochodów osobistych (15%).
- Wprowadzenie opłat za egzaminy i dyplomy na studiach najwięcej osób (36%) wskazywało także jako zmianę **najmniej uciążliwą** dla społeczeństwa. Co piąty ankietowany uznał też, że najmniej uciążliwe byłoby wprowadzenie podatku dla rolników (21%) oraz - co świadczy o kontrowersyjnym charakterze tej propozycji - zlikwidowanie wspólnego opodatkowania małżeństw (20%). Najrzadziej do zmian najmniej uciążliwych zaliczano zaniechanie automatycznej waloryzacji emerytur i płac w gospodarce uspołecznionej (7%).

Projekty programu naprawy finansów publicznych, przygotowywane przez rząd, zawierały liczne propozycje zmian w systemie podatków i wydatków budżetu państwa. Przyjęcie niektórych z nich spowodowałoby wzrost obciążeń finansowych obywateli. W naszym sondażu¹ przedstawiliśmy ankietowanym listę zmian proponowanych na różnych etapach prac nad projektem², prosząc o wskazanie, które z nich, ich zdaniem, byłyby najbardziej, a które najmniej dotkliwe dla społeczeństwa.

Okazuje się, że zdecydowanie najbardziej niechętnie Polacy odnoszą się do zapowiedzi likwidacji większości ulg podatkowych. Niemal dwie piąte badanych (39%) wskazało tę propozycję zmian jako najbardziej uciążliwą dla społeczeństwa. Do tej samej kategorii - likwidacji ulg - należy też chyba zaliczyć zniesienie wspólnego opodatkowania się małżeństw, wybrane przez ponad jedną czwartą respondentów (28%).

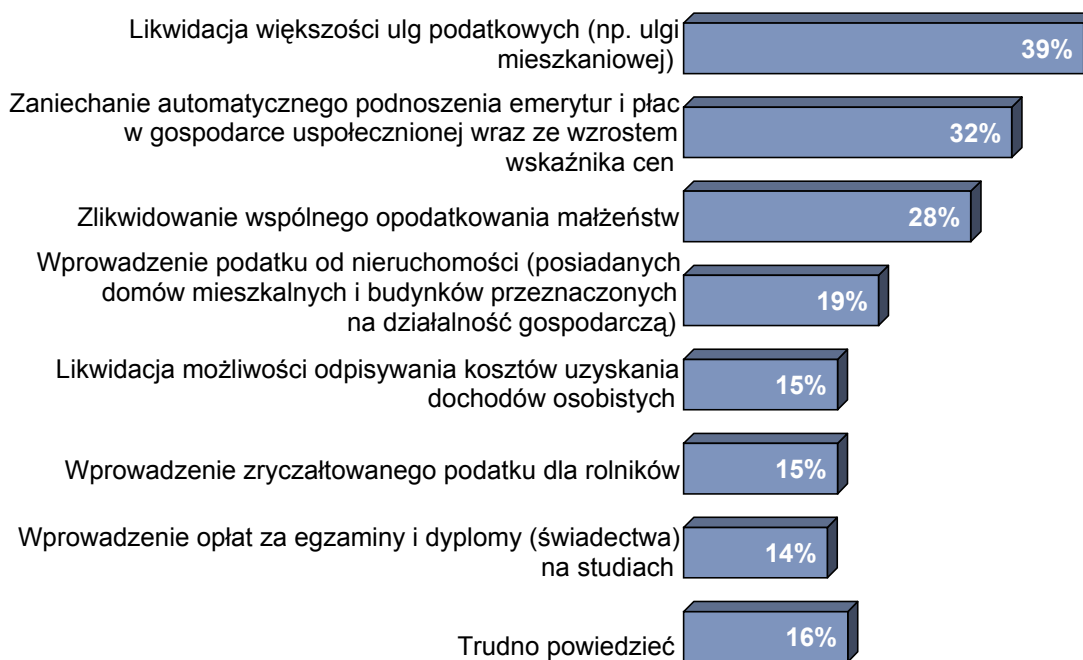
Jednak nieco więcej osób (32%) uważa za najbardziej uciążliwe zaniechanie automatycznej waloryzacji emerytur i płac w gospodarce uspołecznionej - obawiając się zapewne obniżania się poziomu życia i wzrostu trudności finansowych.

Pozostałe propozycje budzą mniej obaw - rzadziej były wskazywane przez badanych. Niektóre z nich dotyczą tylko części społeczeństwa albo mają istotne znaczenie dla niektórych kategorii podatników (np. likwidacja możliwości odpisywania kosztów uzyskania dochodów osobistych), a przez większość nie są odczuwane jako liczące się zagrożenie ich dochodów.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (155) przeprowadzono w dniach 4-7 kwietnia 2003 roku na liczącej 1229 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Z niektórych z nich rząd zamierza się wycofać.

RYS. 1. W DYSKUSJI NAD POPRAWĄ SYTUACJI FINANSÓW PAŃSTWA WYSUWANE BYŁY PROPOZYCJE ZMIAN, KTÓRE POWODUJĄ DODATKOWE OBCIĄŻENIA SPOŁECZEŃSTWA. Z PRZEDSTAWIONEJ LISTY PROSZĘ WYBRAĆ DWIE PROPOZYCJE, KTÓRE, PANA(I) ZDANIEM, BYŁYBY NAJBARDZIEJ UCIAŻLIWE DLA SPOŁECZEŃSTWA

* Uwaga: procenty nie sumują się do stu, ponieważ badani mogli wskazać dwie propozycje.

Spośród pozostałych propozycji stosunkowo dużo wskazań ma wprowadzenie podatku od nieruchomości - zmiany tej obawia się niemal co piąty ankietowany (19%). Natomiast inne propozycje wskazywano z nieco niższą, podobną częstością (14%-15%). Były to: wspomniana wyżej likwidacja odpisów kosztów, wprowadzenie podatku dla rolników oraz opłat za egzaminy i dyplomy na studiach. Należy przy tym pamiętać, że badani mogli wybrać z podanej listy nie więcej niż dwie propozycje, zatem niewielki odsetek nie oznacza, że tylko tyle osób uważa dane rozwiązanie za uciążliwe - mogło ich być więcej, ale nie wszyscy spośród nich uznali je za jedno z dwóch **najbardziej** dotkliwych.

Likwidacja większości ulg podatkowych uważana jest za zmianę najbardziej uciążliwą najczęściej przez mieszkańców miast średniej wielkości i dużych, osoby żyjące w dobrych warunkach materialnych, zwłaszcza przez przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, ale także przez robotników wykwalifikowanych. Ogólnie, im wyższy poziom wykształcenia

ankietowanych, tym częstsze wskazania na nią jako na najbardziej uciążliwą propozycję zmian (zob. tabele aneksowe).

Wraz ze wzrostem wykształcenia zwiększa się też odsetek ankietowanych, którzy wskazują na zlikwidowanie wspólnego opodatkowania się małżeństw. Zainteresowani utrzymaniem takiej możliwości częściej też są mieszkańcy miast średniej wielkości i dużych.

Zaniechaniem waloryzacji emerytur i płac zaniepokojeni są szczególnie najstarsi ankietowani (mający 55 i więcej lat), przede wszystkim emeryci, ale również osoby z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji częściej niż reprezentanci pozostałych kategorii uważają, że zaniechanie waloryzacji byłoby najbardziej uciążliwe dla społeczeństwa.

Ewentualne wprowadzenie podatku od nieruchomości budzi obawy przede wszystkim rolników i mieszkańców wsi w ogóle oraz respondentów pracujących na własny rachunek poza rolnictwem.

Likwidację możliwości odpisywania kosztów uzyskania dochodów najczęściej uważają za uciążliwą pracujący na własny rachunek, ale także badani z wykształceniem ponadpodstawowym i mieszkańcy miast; o wiele rzadziej niż inne kategorie badanych - rolnicy, osoby z wykształceniem podstawowym i mieszkańcy wsi w ogóle.

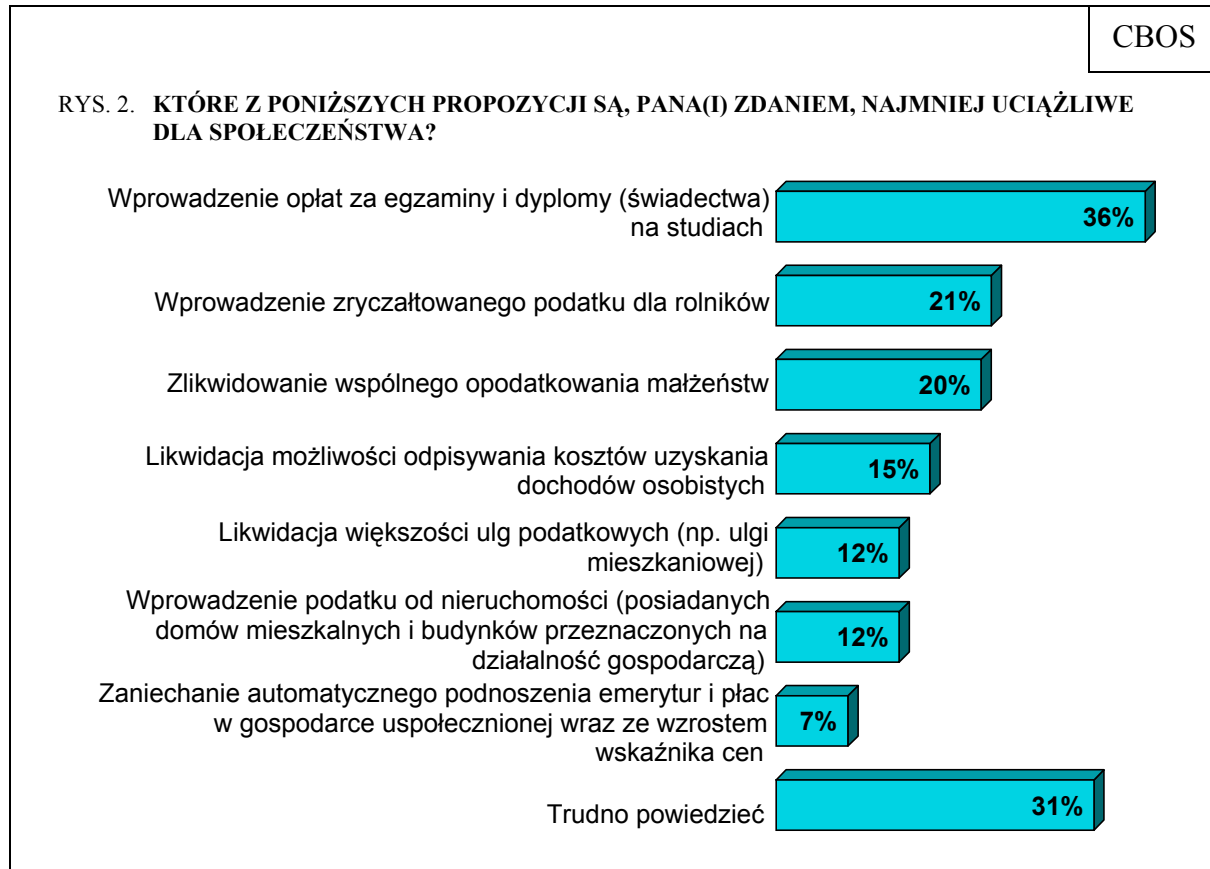
Natomiast wprowadzenie podatku dla rolników jest, oczywiście, wskazywane jako uciążliwe przede wszystkim przez ich przedstawicieli (aż 52%), natomiast o wiele rzadziej w porównaniu z innymi - przez kadry kierowniczą, inteligencję czy osoby z wyższym wykształceniem.

Opłaty za egzaminy i dyplomy na studiach szczególnie niechętnie, co zrozumiale, byłyby widziane przez najmłodszych ankietowanych (w wieku od 18 do 24 lat), uczniów i studentów, ankietowanych ze średnim wykształceniem.

Badani wskazywali także, które z wymienionych propozycji byłyby najmniej uciążliwe. Okazało się, że ze względu na takie kryterium obraz propozycji jest odmienny - nie jest zwykłą odwrotnością listy zmian wskazywanych najczęściej jako najbardziej uciążliwe dla społeczeństwa. Rozwiązania rzadko uznawane za najbardziej uciążliwe nie muszą być

bowiem automatycznie uważane za najmniej uciążliwe. Można do nich mieć stosunek ambiwalentny. Może być również tak, iż niektóre rozwiązania mają charakter kontrowersyjny i przez znaczną część respondentów uważane są za dotkliwe, a przez inną dużą grupę - za niedotkliwe. Dlatego istotne jest analizowanie osobno uszeregowień pod względem subiektywnie postrzeganej dolegliwości oraz jej braku.

Tylko dwie pierwsze propozycje - postrzegane najczęściej jako najmniej uciążliwe - są tymi samymi, które były najrzadziej wskazywane jako najbardziej uciążliwe: wprowadzenie opłat za egzaminy i dyplomy na studiach oraz zryczałtowanego podatku dla rolników. Wprowadzenie opłat na studiach jest znacznie częściej uznawane za najmniej uciążliwe niż podatek dla rolników - taka różnica w ocenie tych dwóch propozycji nie występowała, gdy chodziło o wskazanie propozycji zmian najbardziej uciążliwych. Opłaty na studiach uznawane są za najmniej uciążliwe przeszło dwukrotnie częściej niż za najbardziej uciążliwe, natomiast wprowadzenie podatku dla rolników wskazywane jest jako najmniej uciążliwe przez odsetek badanych tylko o kilka punktów większy niż w uprzednim przypadku.

* Uwaga: procenty nie sumują się do stu, ponieważ badani mogli wskazać dwie propozycje.

Na trzecim miejscu wśród zmian najmniej uciążliwych dla społeczeństwa - ale prawie z taką samą liczbą wskazań jak podatek dla rolników - znalazło się zlikwidowanie wspólnego opodatkowania małżeństw, które zajmowało również trzecią pozycję na liście propozycji najbardziej uciążliwych. Za dotkliwą uważa likwidację tej możliwości stosunkowo wiele osób pozostających w związku małżeńskim, a dla znacznej liczby respondentów w stanie wolnym nie ma to żadnego znaczenia. Likwidacja możliwości odpisywania kosztów uzyskiwania dochodów jest natomiast podobnie postrzegana zarówno z punktu widzenia uciążliwości, jak i jej braku, zajmując środkową pozycję.

Zlikwidowanie większości ulg podatkowych, które na liście zmian postrzeganych jako najbardziej uciążliwe zajęło zdecydowanie pierwsze miejsce - w kontekście rozwiązań najmniej uciążliwych wskazywane było znacznie rzadziej (przez 12% badanych). Taką samą liczbę wskazań uzyskała propozycja wprowadzenia podatku od nieruchomości. Natomiast ostatnie miejsce - w zgodzie z częstością obaw, jakie budzi - zajęła propozycja zaniechania waloryzacji: za najmniej uciążliwą uznało ją zaledwie 7% ankietowanych.

Wprowadzenie opłat za egzaminy i dyplomy na studiach za najmniej uciążliwe dla społeczeństwa uważają najczęściej pracujący na własny rachunek oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji; ciekawe, że liczba wskazań rośnie wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia oraz warunków materialnych - czy ewentualne opłaty uznawane są za niewielkie obciążenie finansowe czy też osoby wykształcone postrzegają je jako coś, co ich już nie dotyczy?

Wprowadzenie zryczałtowanego podatku dla rolników postrzegane jest jako najmniej uciążliwe tym częściej, oczywiście, im większe miejsce zamieszkania, a także im wyższy poziom wykształcenia - obawiają się tego przede wszystkim mieszkańcy wsi, rolnicy (zob. tabele aneksowe).

Zlikwidowanie możliwości wspólnego opodatkowania się małżonków postrzegane jest podobnie wśród różnych kategorii ankietowanych - wyraźnie częściej uważane jest za mało uciążliwe tylko przez osoby młode, których to może w znacznym stopniu nie dotyczyć, oraz tym częściej, w im lepszych warunkach materialnych żyją badani.

Likwidacja odpisywania kosztów uzyskania dochodów uważana jest za najmniej uciążliwą przede wszystkim przez rolników, najrzadziej zaś - przez gospodynie domowe, pracujących na własny rachunek oraz przez robotników wykwalifikowanych.

Pracujący na własny rachunek najczęściej też wskazują jako najmniej uciążliwą propozycję likwidacji większości ulg podatkowych.

Wydaje się, że wprowadzenie podatku od nieruchomości budzi obawy przede wszystkim mieszkańców wsi i małych miast, rolników, rencistów i gospodyń domowych - inni badani znacznie częściej wskazują na tę propozycję jako najmniej uciążliwą. Natomiast zaniechanie waloryzacji emerytur i płac jest rzadziej, oczywiście, zmartwieniem rolników niż innych kategorii badanych; ciekawe, że także przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji nieco częściej niż inni uważają, że byłoby to posunięcie społecznie najmniej uciążliwe.

Podsumowując można powiedzieć - biorąc pod uwagę oba kryteria: największą i najmniejszą uciążliwość proponowanych zmian - że najwięcej obaw budzi likwidacja większości ulg podatkowych oraz zaniechanie waloryzacji emerytur i płac, a następnie wprowadzenie podatku od nieruchomości. Natomiast stosunkowo mało osób odczułoby jako dotkliwie wprowadzenie opłat na studiach, stosunkowo mało też - z natury rzeczy - za uciążliwy społecznie uważa podatek dla rolników oraz ewentualną likwidację możliwości odpisywania kosztów uzyskania dochodów osobistych.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. W dyskusji nad poprawą sytuacji finansów państwa wysuwane były propozycje zmian, które powodują dodatkowe obciążenia społeczeństwa. Z przedstawionej listy proszę wybrać dwie propozycje, które, Pana(i) zdaniem, byłyby najbardziej uciążliwe dla społeczeństwa: 1 - Likwidacja większości ulg podatkowych (np. ulgi mieszkaniowej); 2 - Likwidacja możliwości odpisywania kosztów uzyskania dochodów osobistych; 3 - Wprowadzenie zryczałtowanego podatku dla rolników; 4 - Wprowadzenie podatku od nieruchomości (posiadanych domów mieszkalnych i budynków przeznaczonych na działalność gospodarczą); 5 - Zlikwidowanie wspólnego opodatkowania małżeństw; 6 - Zaniechanie automatycznego podnoszenia emerytur i płac w gospodarce uspołecznionej wraz ze wzrostem wskaźnika cen; 7 - Wprowadzenie opłat za egzaminy i dyplomy (świadectwa) na studiach

	(%)								
	1	2	3	4	5	6	7	Trudno powie- dzieć	Liczba osób
Ogółem	39	15	15	19	28	32	14	16	1228
Płeć									
Mężczyźni	41	16	16	18	30	31	15	14	587
Kobiety	37	13	13	20	27	33	14	19	641
Wiek									
18-24 lat	34	15	16	15	18	30	27	22	190
25-34	43	15	16	23	31	27	17	12	222
35-44	49	16	16	18	36	23	12	13	211
45-54	42	20	11	22	36	28	12	11	273
55-64	38	13	17	24	27	47	7	12	143
65 lat i więcej	26	7	12	14	17	44	10	30	190
Miejsce zamieszkania									
Wieś	32	11	23	24	21	26	11	24	447
Miasto do 20 tys.	38	15	11	15	20	33	16	22	147
20-100 tys.	46	18	9	19	39	28	13	12	236
101-500 tys.	43	16	11	18	32	41	19	9	240
501 tys. i więcej mieszk.	44	18	9	14	34	39	19	8	159
Wykształcenie									
Podstawowe	28	8	16	19	14	31	12	32	323
Zasadnicze zawodowe	43	17	15	17	28	28	10	18	318
Średnie	40	16	15	21	34	33	21	8	462
Wyższe	54	19	7	21	46	38	10	2	124
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	58	20	4	18	51	35	13	0	72
Prac. umysł. niż. szczebla	45	21	14	19	36	24	24	7	116
Pracownicy fiz.- umysł.	47	15	11	18	51	18	20	8	92
Robotnicy wykwalifikowani	53	19	12	21	37	29	12	5	108
Robotnicy niewykwalifik.	45	12	15	13	21	30	8	25	46
Rolnicy	22	5	52	26	12	18	9	23	53
Pracujący na własny rach.	42	37	9	29	25	29	9	8	50
Bierni zawodowo									
Renciści	32	6	12	21	21	39	9	26	113
Emeryci	31	8	10	15	22	49	10	23	232
Uczniowie i studenci	35	18	17	12	14	25	32	17	118
Bezrobotni	40	18	17	22	25	35	13	19	162
Gospodynie domowe i inni	27	15	18	28	30	18	6	26	64
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	51	15	10	18	40	28	18	8	191
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	54	21	16	18	45	20	12	5	99
sekt. pryw. poza rolnict.	41	24	8	21	33	32	17	10	191
prywatnym gosp. rolnym	28	7	44	25	15	16	9	23	59
Dochody na jedną osobę									
Do 299 zł	33	13	18	30	28	22	11	20	194
300-399	42	7	15	19	36	32	18	12	104
400-599	41	23	14	18	24	38	15	12	202
600-800	49	16	11	14	32	32	16	13	178
Powyżej 800 zł	44	15	9	12	36	45	16	9	158
Ocena własnych war. mater.									
Źle	33	13	16	21	28	31	13	20	420
Średnie	41	13	14	17	29	32	14	17	549
Dobre	44	20	14	22	27	33	18	9	259
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	24	7	13	24	18	33	10	32	77
Raz w tygodniu	38	16	17	21	27	31	15	15	650
1-2 razy w miesiącu	47	16	14	17	26	33	10	15	144
Kilka razy w roku	40	14	13	17	39	30	16	13	219
W ogóle nie uczestniczy	41	13	8	14	24	36	18	20	136
Poglądy polityczne									
Lewica	47	18	13	19	34	34	15	9	266
Centrum	39	20	17	19	32	31	15	11	351
Prawica	40	13	15	26	30	35	19	9	278
Trudno powiedzieć	31	8	13	15	18	29	10	34	334

Tabela 2. Jakie dwie z tych propozycji są, Pana(i) zdaniem, najmniej uciążliwe dla społeczeństwa?
 1 - Likwidacja większości ulg podatkowych (np. ulgi mieszkaniowej); 2 - Likwidacja możliwości odpisywania kosztów uzyskania dochodów osobistych; 3 - Wprowadzenie zryczałtowanego podatku dla rolników; 4 - Wprowadzenie podatku od nieruchomości (posiadanych domów mieszkalnych i budynków przeznaczonych na działalność gospodarczą); 5 - Zlikwidowanie wspólnego opodatkowania małżeństw; 6 - Zaniechanie automatycznego podnoszenia emerytur i płac w gospodarce uspołecznionej wraz ze wzrostem wskaźnika cen; 7 - Wprowadzenie opłat za egzaminy i dyplomy (świadectwa) na studiach

								(%)	
	1	2	3	4	5	6	7	Trudno powie- dzieć	Liczba osób
Ogółem	12	15	21	12	20	7	36	31	1228
Płeć									
Mężczyźni	12	14	26	13	22	7	38	27	587
Kobiety	11	15	16	12	19	8	34	35	641
Wiek									
18-24 lat	6	13	20	13	31	9	28	32	190
25-34	16	11	22	15	24	9	40	25	222
35-44	8	18	25	18	13	10	41	26	211
45-54	17	17	25	12	19	7	38	26	273
55-64	17	17	19	9	22	6	38	28	143
65 lat i więcej	6	13	10	7	14	2	29	51	190
Miejsce zamieszkania									
Wieś	14	17	11	9	14	8	32	40	447
Miasto do 20 tys.	9	12	16	9	25	4	39	36	147
20-100 tys.	10	12	25	17	18	7	41	28	236
101-500 tys.	10	16	30	14	29	7	36	24	240
501 tys. i więcej mieszk.	13	12	34	18	23	9	36	15	159
Wykształcenie									
Podstawowe	10	13	9	6	17	4	27	51	323
Zasadnicze zawodowe	9	14	18	14	18	8	35	36	318
Średnie	15	17	28	15	24	9	36	18	462
Wyższe	10	11	31	17	20	8	57	15	124
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	13	13	38	17	20	12	53	10	72
Prac. umysł. niż. szczebla	9	19	33	19	23	6	34	21	116
Pracownicy fiz.- umysł.	14	15	27	19	24	9	42	16	92
Robotnicy wykwalifikowani	11	10	22	19	22	7	38	30	108
Robotnicy niewykwalifik.	7	16	18	14	19	9	30	36	46
Rolnicy	16	23	2	6	18	16	25	44	53
Pracujący na własny rach.	23	10	40	15	16	7	57	11	50
Bierni zawodowo									
Renciści	15	19	8	4	15	3	28	47	113
Emeryci	9	15	16	10	17	3	35	40	232
Uczniowie i studenci	5	13	23	13	37	12	32	24	118
Bezrobotni	13	15	16	10	18	7	29	37	162
Gospodynie domowe i inni	19	8	20	6	7	12	45	35	64
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	8	14	29	19	19	8	42	24	191
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	11	15	24	16	25	11	35	25	99
sekt. pryw. poza rolnict.	18	13	32	20	21	6	42	17	191
prywatnym gosp. rolnym	14	20	5	5	18	15	29	42	59
Dochody na jedną osobę									
Do 299 zł	18	18	16	6	18	9	29	36	194
300-399	13	13	13	15	21	5	44	32	104
400-599	14	15	27	13	23	10	42	20	202
600-800	7	16	24	13	22	7	39	31	178
Powyżej 800 zł	11	14	28	19	20	5	40	21	158
Ocena własnych war. mater.									
Złe	14	14	17	10	17	8	33	37	420
Średnie	10	16	21	14	20	5	36	33	549
Dobre	13	14	27	14	25	11	42	17	259
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	10	15	6	3	12	8	33	49	77
Raz w tygodniu	13	16	19	12	21	7	36	30	650
1-2 razy w miesiącu	9	14	17	8	22	11	39	32	144
Kilka razy w roku	10	14	27	18	23	6	35	27	219
W ogóle nie uczestniczy	13	11	28	17	14	8	35	28	136
Poglądy polityczne									
Lewica	12	18	29	17	22	8	43	17	266
Centrum	12	15	22	15	25	8	41	25	351
Prawica	18	16	23	12	22	10	34	23	278
Trudno powiedzieć	7	11	11	6	12	4	27	54	334